

CONTRIBUȚIE LA STUDIUL PROCESULUI DE FĂURIRE A PARTIDULUI REVOLUȚIONAR AL CLASEI MUNCITOARE DIN ROMÂNIA (1918—1921)

VASILE G. IONESCU

După sfârșitul primului război mondial și formarea statului național unitar, România a intrat într-o nouă etapă a dezvoltării sale istorice. În fața mișcării revoluționare a maselor populare s-au aflat noi sarcini, legate de transformarea democratică a societății românești. Reforma agrară era în curs de efectuare, ca urmare a presiunii muncitorești-țărănești. O serie de reforme cu caracter democratic, printre care cîștigarea votului universal, au dus la creșterea activității politice a largi categorii din masa cetățenilor țării. Toate demonstau că în viața României se produsese schimbări fundamentale care afectau raporturile dintre clase, țelurile luptei de clasă, metodele de acțiune.

În aceste împrejurări s-a pus problema organizării și transformării Partidului Socialist, într-un partid nou care să asigure conducerea luptei revoluționare în noua etapă ce se deschidea în fața clasei muncitoare, a întregului popor. Aceasta a impus — așa cum precizează Programul P.C.R. — și „o luptă intensă împotriva pozițiilor reformiste și oportuniste, pentru clarificarea principiilor ideologice, precum și cu privire la programul, strategia și tactica luptelor revoluționare viitoare“¹.

Încă de la începutul lunii decembrie 1918, mișcarea socialistă din România și-a afirmat dorința de a milita pentru întărirea și unirea rîndurilor sale, pentru „a forma un singur partid socialist în teritoriul de la Nistru pînă la Tisa“². Pe acest fond, elemente înaintate din mișcare au manifestat cu fermitate atitudine împotriva reformismului, condamnînd politica oportunistă a unora dintre partidele sau lideri ai Internaționalei a II-a, declarînd clar că „ceea ce a murit în 1914.. a fost internaționala oportunismului și a politicii reformiste“³. De altfel, în mișcarea socialistă din România au apărut — încă din 1912 — poziții opoziționiste față de politica uneori limitată a conducerii centrale.⁴ Discuțiile cu caracter divergent — care reflectau frămîntări ideologice mai adînci, cristalizate în anii neutralității — au fost întrerupte de război. Problema a

1 „Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism“, București, Ed. politică, 1975, p. 39.

2 „Socialismul“ din 11 decembrie 1918.

3 *Ibidem* din 19 decembrie 1918.

4 V. G. Ionescu, „Mișcarea muncitorească din Valea Prahovei 1880—1921“, București, Ed. politică, 1971, p. 77.

fost reluată în decembrie 1918, odată cu elaborarea Declarației de principii a Partidului Socialist din România, concepută însă într-o vreme când condițiile concrete nu permiteau „fixarea unei atitudini care să poată forma o bază de acțiune pentru proletariatul din România întregită“⁵.

În perioada ce începe de la sfârșitul anului 1918, pe fondul consensului realizat cu privire la necesitatea partidului unic al clasei muncitoare din România se manifestă cu putere divergențele de ordin politic și ideologic. Dacă, în mod treptat, în mișcare s-a consolidat poziția potrivit căreia unificarea nu se putea realiza în orice condițiuni, ci „numai dacă vom cădea de acord asupra unui program comun“, care să nu pună în discuție „sacrificarea spiritului revoluționar și părăsirea drumului pe care ni-l impune socialismul științific“⁶ existența — alături de elementele și părerile revoluționare a celor reformiste, continuă să fie un fapt real. Aceasta a impus mai ales spre sfârșitul anului 1919 — ruperea hotărâtă cu reformismul.

Chestiunea nu a fost deloc simplă, elementele reformiste apărându-și cu îndârjire pozițiile din mișcarea socialistă, iar în rîndurile elementelor revoluționare existînd și tendința de a vedea problema numai sub raport organizatoric. Elementele de extremă stîngă — subapreciind considerarea situației concrete din România, cereau aplicarea experienței realizată în alte țări. Această ultimă manifestare s-a făcut simțită în cadrul Secțiunii din București care — la 25 ianuarie 1920 — socotea că „a venit vremea ca și Partidul Socialist român să părăsească atitudinea lui șovăitoare și oportunistă“ și să adopte soluții practicate de alte partide socialiste din Europa, care „ori au absorbit, ori au îndepărtat elementele oportuniste, reformiste... ori s-au dezlipit de fracțiunile burghezificate și au întemeiat partidul comunist“.⁷

Ridicată astfel, problema nu corespundea defel realităților românești. În primul rînd, nu se putea vorbi de mișcarea socialistă din România ca fiind „șovăitoare și oportunistă“, marile acțiuni revoluționare din anul 1919, conduse de organizațiile de partid și sindicale, infirmînd o asemenea apreciere. Apoi soluțiile propuse nu aveau efect în mișcarea socialistă din România, în rîndurile căreia nu erau determinate organizatoric fracțiuni, grupuri cu platforme ideologice și politice contradictorii. Chestiunea presantă, la ordinea zilei, consta în intensificarea acțiunii de clarificare ideologică a întregului partid, a masei membrilor — mulți intrați de curînd în organizație — cît și a liderilor, pregătiți în partide teritorial diferite, în cadrul cărora, se manifestaseră și atitudini reformiste. Cert era că esențialul îl constituia largă și profunda dezbateră ideologică și nu măsurile organizatorice cu caracter extrem.

Periculoasă pentru activitatea revoluționară, de apărare și dezvoltare a libertăților democratice s-a dovedit — în condițiile României — ten-

5 „Socialismul“ din 8 martie 1919.

6 *Ibidem*.

7 „Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921“, București, Ed. politică, 1966, p. 299.

dința ce s-a manifestat, în anul 1920, de a se îngusta rîndurile partidului, ceea ce ar fi atras după sine scăderea influenței politice a acestuia în mase. S-a încercat de către unii, acreditarea ideii că „mai de preț este pentru revoluția socială un partid mai mic, dar construit din trupe de elită, decît unul mai întins dar construit din reformati sau recruți“⁸. În mod inexplicabil munca largă de pregătire ideologică a întregii clase muncitoare — din rîndurile căreia să se recruteze membrii vigurosului partid revoluționar — era înlocuită cu cerința neargumentată și științific a constituirii unei organizații înguste, sectare, al cărui scop nu se confunda cu sarcinile de atunci ale proletariatului din România. Un partid „pur“, un partid „deasupra năvalei maselor“⁹, ar fi trebuit să fie — după părerea susținătorilor acestei concepții — partidul comunist¹⁰. Rolul său ar fi fost limitat numai la a aduce clasa muncitoare „sub sugestia idealului nostru, a ideii Sfaturilor, luptei pentru dezrobire prin dictatura proletariatului și semiproletariatului industrial și agricol“¹¹ și la a combate cu strășnicie orice acțiune pentru revendicări democratice, necesare maselor și combatibile cu regimul politic existente atunci în România.

Luîndu-se atitudine împotriva unei asemenea viziuni sectare — în condițiile României — despre partidul comunist, în proiectul raportului Comitetului Executiv pentru viitorul Congres publicat la 25 martie 1920 — se aprecia că „după cum revizionismul... nu și-a găsit confirmarea în evoluția în timp, tot așa principiile tactice bolșevice... nu se vor putea impune în alte țări, cel puțin nu în forma lor din Rusia“¹².

În cursul anului 1920 clarificarea ideologică — de care depinde transformarea partidului socialist și organizarea lui în partid comunist unic — s-a desfășurat pe linia corectă, realistă, potrivit căreia, oricît de necesară este unitatea într-o mișcare socialistă, această unitate nu trebuie făcută în dauna purificării ideilor. Întîi să știm ce voim, întîi împrăștierea norilor, întîi limpezirea, apoi unitate“¹³. Ca atare, în publicațiile partidului au apărut numeroase analize cu privire la situația economică-socială a României, asupra rolului și locului clasei muncitoare în evoluția progresistă a țării. Editura partidului a pus la dispoziție — în traducere românească — numeroase studii ale fondatorilor socialismului științific. La 1 iulie 1920, în primul său număr, „Lupta de clasă“ asigura cititorii că publicația își propunea „să furnizeze elementelor conștiente și militante din mișcarea muncitorească din România cît mai mult din armamentele de care ele au nevoie“¹⁴.

Amplizarea muncii ideologice a influențat pozitiv asupra aspectelor de ordin organizatoric. Congresul, din 15-17 august 1920 al Partidului Socialist din Ardeal și Banat a consemnat în rezoluția adoptată hotărîrea sa de a se realiza „desăvîrșita unificare cu Partidul Socialist

8 „Socialismul“ din 29 februarie 1920.

9 „Socialismul“ din 8 martie 1920.

10 *Ibidem*, din 29 martie.

11 *Ibidem*, din 25 martie 1920.

12 „Socialismul“ din 25 martie 1920.

13 *Ibidem*.

14 „Documente“... *op. cit.*, p. 415.

din România veche“ cerind „Congresului general ce va avea loc mai târziu cu participarea delegaților din toată țara, ca acesta să stabilească atit programul de acțiune cît și statutul partidului unificat“¹⁵. La scurt timp, Consiliul General din octombrie 1920, a adoptat — sub rezerva ratificării de către congres — statutul partidului unificat¹⁶, și numai evenimentele următoare grevei generale au amînat, pentru un timp, momentul făuririi partidului unic revoluționar al clasei muncitoare din România.

Greva generală a apropiat însă — în alt fel — momentul victoriei depline a concepției revoluționare a socialismului științific în mișcarea muncitorească din România. Mai mult decît combaterea reformismului a fost nevoie să se înlătore părerii — care sub aspectul unei atitudini pînă la capăt revoluționare — îndrumau pe o cale nefavorabilă desfășurării luptei clasei muncitoare pe un front larg, posibil în împrejurările date. Neluînd în seamă realitățile românești, consfătuirea din 16 noiembrie 1920 a grupurilor comuniste, deși considera că partidul trebuie să se constituie ca o organizație politică legală, preciza că — și în asemenea condiție — „tot ne va rămîne un cîmp întins de activitate ilegală“¹⁷. Ori, în mișcarea socialistă era părerea unanimă că în România, date fiind condițiile ppolitice, activitatea ilegală nu avea nici o rațiune.

Consiliul General din 30 ianuarie — 2 februarie 1921 a pus cu hotărîre problema ruperii cu concepțiile reformiste, înscriind în moțiunea adoptată că „între curentul social-democrat și cel comunist există o prăpastie de netrecut care face imposibilă continuarea conviețuirii acestor curente în cadrul aceluiași partid“¹⁸. Aceasta a pus într-o lumină nouă problema transformării partidului, întărind convingerea că acest act reprezintă — în primul rînd schimbări radicale de conținut și nu de formă. „Un partid nu devine comunist — se arată în „Socialismul“ — nici numai pentru că-și schimbă numele și nici numai pentru că acceptă anumite directive. Un partid devine comunist deabia cînd el își schimbă structura și tipul de organizare... cînd devine capabil să reziste la luptă și să conducă masele mari la atac... Această transformare poate fi culeasă numai la capătul unui proces lung, răscolitor și dificil“¹⁹. Pe aceste coordonate a fost folosit intens timpul care a urmat după Consiliul General. S-au făcut eforturi susținute în toate organizațiile locale, pentru ca toți membrii să fie profund convinși că sarcina Congresului nu era de a face simple declarații, ci de a opera schimbări fundamentale în viața de organizație, să făurească un partid nou, întemeiat pe ideile revoluționare ale socialismului științific, organizat pe principiul centralismului democratic, ancorat puternic în realitățile țării, partid al cărui scop — așa cum se preciza în raportul asupra programului — era „tre-

15 „Tribuna socialistă“ din 22 august 1920.

16 „Socialismul“ din 15 februarie 1921.

17 „Documente“... *op. cit.*, p. 550.

18 „Socialismul“ din 11 februarie 1921.

19 *Ibidem*, din 24 februarie 1921.

cerea puterii politice și economice în mâna muncitorilor de la orașe și de la sate”.²⁰

Făurirea Partidului Comunist Român în mai 1921, a însemnat un salt calitativ în lupta revoluționară a clasei muncitoare, a maselor asuprite, „a reprezentat victoria concepției revoluționare, a socialismului științific, a marxism-leninismului revoluționar, constituind un moment istoric de importanță deosebită în mișcarea revoluționară a maselor asuprite din România”²¹ Conștiința de clasă a proletariatului a cunoscut o continuă dezvoltare. Strategia și tactica politică a partidului, izvorite din condițiile și cerințele României, au adus puncte de vedere noi, revoluționare, în rezolvarea problemelor fundamentale și determinante pentru progresul țării.

---

20 „Documente”..., *op. cit.*, p. 433.

21 Nicolae Ceaușescu: „Expunere la Adunarea festivă consacrată aniversării a 60 de ani de la făurirea P.C.R.”, București, Ed. politică, 1981, p. 12.